

EKOenergia – verkosto ja merkki

8.3 Erityiset vaatimukset

C. Vesivoima

EKOenergia haluaa vahvistaa ympäristöasiat tiedostavaa vesivoimasektoria, minimoida vanhojen vesivoimalaitosten vaikutuksen luontoon sekä edistää vapaana virtaavien jokien elinympäristöjen ja ekosysteemien säilymistä. EKOenergiamerkintä tähtää vesivoiman ympäristövaikutusten ennaltaehkäisyyn ja lieventämiseen vesivoimalaitoksen välittömässä läheisyydessä ja vaikutusten kohteena olevassa vesistössä tai ympäristövaikutusten kompensointiin muualla.

EKOenergia ei tue uusien vesivoimalaitospatojen rakentamista. Hyväksymme voimalaitoksia, joiden padot on otettu käyttöön ennen 1.1.2013. EKOenergia keskittyy voimaloihin, joiden osalta ympäristömerkitsemiseen tarvittava tieto on saatavilla.

Suomen luonnonsuojeluliitto

EKOenergy secretariat
c/o Finnish Association for Nature Conservation
Itälahdenkatu 22 b A, 00210 Helsinki, FINLAND
www.ekoenergy.org | virpi.sahi@sll.fi | +358 50 308 2457

FRESHABIT LIFE IP (LIFE14/IPE/FI/023)

Virtavesirahasto

Myydessään ympäristömerkittyä vesisähköä EKOenergian myyjä suorittaa maksun myös EKOenergian Virtavesirahastoon, lisenssimaksun (katso 6.3.) ja Ilmastorahastomaksun lisäksi (katso 9.1.).

Jokaista EKOenergiana myytyä megawattituntia kohden myyjä suorittaa vähintään 0,10 euron (kymmenen eurosenttiä) maksun Virtavesirahastoon. Myyjä voi anoa EKOenergian sihteeristöltä vapautusta Virtavesirahastomaksusta, mikäli voimala, josta sähkö on peräisin, on saavuttanut edistyneen tason kaikkien kolmen ympäristövaatimuksen osalta.

EKOenergian Virtavesirahastoa hallinnoi EKOenergian sihteeristö, EKOenergian hallituksen valvomana. Rahaston hallinnoinnista johtuvat kulut eivät saa ylittää 5% osuutta rahastoon kerrytetyistä varoista.

Virtavesirahastoon kerrytetyt varat käytetään hankkeisiin, joiden avulla voidaan välttää, vähentää, lieventää tai kompensoida vesivoimasta johtuvia ympäristöhaittoja. Vuosittain järjestetään julkinen hankerahoituksen haku, jonka maantieteellisessä kohdentamisessa huomioidaan sähkön alkuperämaa sekä maa, jossa sähkö on myyty. Hanke-ehdotukset arvioidaan asiantuntijapaneelissa. Hankkeiden valinnassa tärkeitä näkökohtia ovat hankkeen ekologinen merkittävyys, kustannustehokkuus, ympäristövaikutukset ja sosiaaliset vaikutukset, mahdollisuus osarahoitukseen, hankkeen viestinnällinen potentiaali sekä hakijan vakavaraisuus.

Rahoitettavia hankkeita hallinnoivat rahoituksen vastaanottajat, joilla on vastuu hankkeen toteutuksesta ja viestinnästä. EKOenergian sihteeristö viestii hankkeiden tuloksista yhteistyössä niiden sähkönmyyjien kanssa, joiden myynnistä rahoitus on peräisin.

Ympäristövaatimukset vesivoimasähköä tuottaville laitoksille

EKOenergian yleiset vaatimukset (eli kaikkien laillisten vaatimusten noudattaminen, katso 8.2.) edellyttävät, että vesivoimalaitoksen toiminta noudattaa sille asetettuja toimilupia ja lupaehtoja.

Lisäksi EKOenergia asettaa erityisiä ympäristövaatimuksia vesivoimalaitoksille. Ne käsittävät kolme kriteeriä: veden virtaama, kalankulku ja joen elinympäristöt. Jokaisen kriteerin kuvataan suorituksen perustaso ja edistynyt taso. Perustaso tulee saavuttaa kaikkien kriteerien osalta, minkä lisäksi edistynyt taso tulee saavuttaa vähintään yhden kriteerin osalta. Mikäli edistynyt taso saavutetaan kahden kriteerin osalta, on mahdollista hakea vapautusta kolmannelta kriteeristä.

Kriteeri 1. VEDEN VIRTAAMA. Joki ei koskaan kuivu.

Kuvaus	Voimalan toiminta turvaa riittävän ja jatkuvan virtaaman jokiuomassa turbiinien läpi ja/tai ohitusuoman kautta.	Todentaminen
Perustaso	Vähimmäisjuoksutus juoksutusasteilla on määritetty käyttäen viitearvona keskialavirtaamaa. Nollavirtaamaa ohitusuomaan (jos sellainen on), tai voimalan alakanavaan (jos ohitusuomaa ei ole) ei esiinny voimalan normaalissa toiminnassa. Poikkeuksellinen katkokäyttö ja nollavirtaamaan johtavat onnettomuudet raportoidaan, liittäen mukaan suunnitelma niiden välttämiseksi.	Juoksutusasteet kartalla, juoksutusaste (m ³ /s), joen keskialavirtaama (m ³ /s), minimijuoksutus voimalan läpi (m ³ /s), minimijuoksutus ohitusuoman läpi (m ³ /s), raportit
Edistynyt taso	Lisäksi joen ekologinen virtaama on määritetty, sisältäen minimivirtaaman, maksimivirtaaman, tulvien ajoituksen, ajallisen vaihtelun, kausivaihtelun, virtaaman noston ja alasajon vauhdin. Sitä sovelletaan voimalaitoksen käytössä ja/tai oleellisten lieventämistoimien suunnittelussa.	Raportti ekologisesta virtaamasta, raportti soveltamisesta laitoksen toimintaan.

Kriteeriä 1 ei sovelleta mikäli voimala sijaitsee vesihuoltotunnellissa tai kastelukanavassa.

Jos voimalan toiminta perustuu vesivarastoon ylhäällä vuorilla tai tuntureilla ja voimalan vedenotto ja ulosjuoksutus tapahtuu putkia myöten, kriteeriä 1 sovelletaan alajuoksun jokiosuoksien juoksutusasteisiin.

Kriteeri 2. KALANKULKU. Kalat voivat ohittaa vesivoimalan.

Kuvaus	Paikallisesti merkittävät kalalajit voivat ohittaa vesivoimalaitoksen ylävirtaan ja alavirtaan, omin avuin ja tarvitessaan.	Todentaminen
Perustaso	Kalatie on olemassa (luonnonmukainen ohitusuoma tai tekninen kalatie). Sen toimivuutta on seurattu.	Valokuva, voimala ja kalatie kartalla, monitorointiraportti
Edistynyt taso	Lisäksi kalatien seurantatuloksia sovelletaan kalatien toimivuuden parantamiseen, huomioiden ylös- ja alasvaellus. Toimilla parannetaan esimerkiksi ylös- ja alasvaellusreittejä, vesitykseen ja virtaaman, turbiinia and kalojen ohjausta kalateille.	Raportti kalatien säädöistä.

Kriteeriä 2 ei sovelleta seuraavassa tapauksessa: Voimala sijaitsee paikassa, jota kala ei ole voinut ohittaa ylä- eikä alavirtaan ennen hakevan voimalan (ja muiden saman vesistön voimaloiden) rakentamista, eikä voimalan käyttö vähennä kalankulun mahdollisuuksia muilla jokiosuuksilla.

Todentaminen: Selvitys voimalan sijainnista

Kriteeri 3. JOKIEN ELINYMÄRISTÖT. Virtavesieliöille on paikka jossa elää ja lisääntyä.

Kuvaus	Joessa elävien ja lisääntyvien lajien elinympäristöjä (habitaattia) säilytetään, ylläpidetään ja/tai palautetaan vesistönosassa, johon vesivoimalaitos vaikuttaa.	Todentaminen
Perustaso	Jokileiöille sopivaa, ympärivuotisesti vesitettyä habitaattia on säilynyt tai palautettu jokiuomassa, luonnonmukaisessa ohitusuomassa, vanhassa luonnonuomassa ja/tai tarkoitusta varten rakennetussa kompensatiouomassa. Habitaatti on jokieliöiden saavutettavissa suhteessa voimalan sijaintiin. Sen määrä ja laatu ovat raportoitavissa.	Saavutettavien elinympäristöjen sijainnit ja pinta-alat kartalla, habitaattien pinta-ala (m ³ /100 m uomaa),
Edistynyt taso	Lisäksi habitaattien toimivuutta jokieliöiden elinympäristönä ja lisääntymisalueena seurataan ja tuloksia sovelletaan niiden määrän ja/tai laadun parantamiseksi. Toimilla parannetaan esim. virtausoloja ja pohjan laatua.	Yksilöityjen jokieliöiden poikastuotanto (esim. smolttia/hehtaari), raportti toimista habitaattien parantamisesta.

Kriteeriä 3 ei sovelleta mikäli

- Voimala sijaitsee vesihuoltotunnellissa tai kastelukanavassa.
- Hakija valitsee suorittavansa ylimääräisen maksun Virtavesirahastoon, kymmenen eurosenttiä EKOenergiana myytyä megawattituntia kohden. Tämä vaihtoehto on tarjolla, kun voimala sijaitsee voimakkaasti muutetussa joessa, jossa saavutettavat habitaatit on menetetty eikä niitä ole palautettu tai luotu korvaavia habitaatteja.

Jos voimalan toiminta perustuu vesivarastoon ylhäällä vuorilla tai tuntureilla ja voimalan vedenotto ja poisjuoksumus tapahtuvat putkia myöten, kriteeriä 3 sovelletaan alajuoksun jokiosuuksiin.

Hyväksymismenettely, julkisuus ja voimassaoloaika

Vesivoimalaitoksessa tuotettavaa sähköä voidaan myydä EKOenergiana vain hakemusmenettelyn jälkeen. Menettely jolla voimalaitos hyväksytään on seuraava:

- Hakemus EKOenergian sihteeristölle noudattaen liitteenä annettua ohjetta (LIITE). Hakija on sähkön tuottaja, tai vaihtoehtoisesti sähkön välittäjä tai myyjä.
- Tietojen tarkistus ja julkinen konsultaatio
- Päätöksenteko ja voimalaitoksen(-ien) hyväksyminen Sihteeristössä

Kustakin voimalasta tulee laatia erillinen hakemus. Kaikki toimenpiteet, joita vaatimusten täyttäminen edellyttää, tulee olla saatettuna päätökseen ennen kuin hyväksyntä voidaan myöntää.

Julkinen konsultaatio tarkoittaa, että hakemus on nähtävillä verkossa vähintään 30 päivän ajan. Merkittäviä sidosryhmille ja EKOenergian hallitukselle annetaan hakemus tiedoksi ja pyydetään lausumaan siitä tarvittaessa. Merkittäviin sidosryhmiin lukeutuvat erityisesti kansalliset ja alueelliset ympäristöjärjestöt ja kalastusjärjestöt sekä vesienhoidon yhteistyöryhmien jäsenorganisaatiot.

EKOenergian hyväksymien vesivoimalaitosten lista on julkisesti nähtävillä verkkosivulla www.ekoenergy.org. Lista sisältää yhteenvetoraportin, josta ilmenee millä tavalla voimala täyttää kriteerit.

Voimalaitoksen hyväksyntä on voimassa 5 vuotta, minkä jälkeen hakemus voidaan uusia päivitetyn tiedoin.

Vesivoimalaitos tullaan poistamaan listalta milloin tahansa, jos se ei täytä

- a) kaikkia tuotantopaikalla lupaehtoihin sisältyviä laillisuusvaatimuksia (katso myös kappale 8.2.)
- b) vesivoimalaitoksen erityisiä ympäristövaatimuksia (kuten ne on kuvattu tässä luvussa 8.3.), ja kuten ne on hyväksytty hakemusmenettelelyn yhteydessä ja todennettu hakemusasiakirjoissa.

Ylivoimaisen esteen (force majeure) katkaistessa tilapäisesti ympäristövaatimusten noudattamisen on mahdollista hakea poikkeusta listalta poistamiselta. Ylivoimaisia esteitä ovat esimerkiksi luonnonmullistukset tai yllättävät laillisten vaatimusten muutokset jotka ovat ristiriidassa EKOenergian ympäristövaatimusten kanssa.